

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. II kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. II kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. II kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 7. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeventyr02val-shoot-idm140429417484912/facsimile.pdf> (tilgået 13. marts 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. II kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Forbemærkning til bind II.

Bindet er udgavens mest omfattende både i sidetal og åremål, og man har vel også lov at betragte dets indhold som kulminationen af H. C. Andersens skaben. Det falder i tre dele:

1° *Nye Eventyr* udkom i to revider, 3 + 2 hæfter med årstallene 1844–48, eller 22 eventyr, hvoraf kun *Stoppenaalen* og *Den lille Pige med Søsvistikkernes hætte* havde været trykt før. Det første af hæftene udkom i 2. og 3. oplag, og ganske som *Eventyr, fortalte for Børn* indgik hele samlingen i det illustrerede værk EP-50, dets optryk EP-54, derefter i SS 19/20-55 og kronologisk i EHP 1-62 og EHP 2-63. Som i bind I betegnes disse værker **B**, **B²**, **C**, **D**. Ved sætningen af **B** blev NE 1 benyttet i sidste oplag. **B²** følger **B**, **C** følger stort set **B²**, mens **D** snart bruger, snart negligerer nydannelser i **C**; om disse forelsbige iagttagelser jf. I s. 13f.

2° *Eventyr*, EP-50, indeholder foruden EB og NE også en revideret form af *Lykkens Kalasker* (øjensynlig sat efter originaltrykket med rettelser og nyt manuskript) samt tre eventyr fra 1840erne, trykt udenfor NE. De meddeles her s. 169–212 og indgår i senere udgaver på linie med resten af EP. Dette bind indeholder altså ingen ny eventyr.

3° *Historier* er titlen på de næste småbøger, først to hæfter 1852–53, der indeholder 12 stykker, hvoraf 4 havde været trykt i forvejen. Sammen med 13 andre, hvoraf hele 9 tidligere trykte, samledes de i HP-55 og umiddelbart derefter i SS 18-55 for senere at komme i EHP 2-63. H 1-52 og H 2-53 må være forlag for de to samtidigt fremstillede udgaver HP-55 og SS 18-55, af hvilke førstnævnte er forlag for EHP 2-63. Vanskilige at nørrede er texthistorien for de eventyr, der første gang kom i bogform 1855. Hvor ejendommeligt forholdet kan være, viser dette binds to sidste småstykker, hvor noteapparatet har måttet udbygges med en hel paralleltext. Disse exemplarer kaster vistnok lys over andre, og flere omstændigheder taler for at betragte HP-55 som en ikke altfor værdifuld text. SS 18-55 er bedre, men benyttes som nævnt ikke i EHP 2-63.

Da det måtte forekomme ønskeligt bindet igencem at lade SS og EHP bevare signaturerne **C** og **D**, vil der intet **B** findes i de

tilfælde hvor EP-50 eller HP-55 er første tryk i bogform og altså fra sin sædvanlige B-plads må rykke op til A.

Manuskriptbestanden er langt fyldigere end for første binds vedkommende. Manuskripterne benyttes som dør, men udgiverens bedømmelse af dem er forrykket noget. Mange rettelser i et manuskript og mange afvigelser mellem dette og førstetrykket betegniger ikke til at underkende det som trykmanuskript, dersom ydre omstændigheder, eller identitet med trykkeret i en mængde uvesentlige detaljer, taler for at det har været i sættersens hånd. I et tilfælde som *Historien om en Moder* peger alle detaljer i retning af, at vi her har den sidste skrivning, og den berømte ændring af slutningen (der falder udenfor vort apparat) er altså ikke sket på konceptstadiet. *Sneedronningen* vides at have forsøligtet i en koncept og et trykmanuskript (se H. Topsøe-Jensens udgave, Nordlunde 1959) – og det bevarede ms. kan dog umuligt være den første version; digterens uhyre travlhed må forklare de mange ændringer både i det foreliggende ms. og i korrekturen. En teknisk anvisning, se n. t. 58, 23, kan næppe heller høre en koncept til. Og således behørt mener udgiveren at burde tilbagekalde sin hårdnakkede note til I s. 99, 7, og at erklære ms. til *Den lille Havfrue* for trykforlag.

Foruden tegn- og trykfjeldskorrektioner (med note, men uden stjerne) er der i dette bind foretaget godt 40 stjernemærkede rettelser i texten. 24 falder på NE, hvorfaf især NE 4-47 er dærligt sætterarbejde, 3 uninteressante på EP-50, 14 på Historier. Flg. vidner har foreligget:

– manuskript samt 2. og flg. tryk mod A: 54, 68_{ss}, 86, 131_s, 137_{ss}, 206, 208, 253, 308; her til 34, 112, 178, 236_{1s}, hvortil ms. mangler eller er ukart.

– manuskript og 3. og/eller senere tryk mod A: 84, 135, 241, 252 D; 147 CD; 158 B²; 245 C, ikke D. Gruppen repræsenterer den sunde formufts sejr, blot lidt langsommere end i foregående gruppe.

- manuskript og originaltryk mod A-D 123, mod A-C 238,;
- andre kombinationer: 68_p, 297, 303.
- C mod alle andre: 63_{ss} of. 63_{ss}.

Mens mange af disse rettelser nogenlunde giver sig selv, er subjektiviteten større, hvornår man trods af konservativisme indorører manuskriptlesesmåder mod alle tryks fælles vidnesbyrd. Mange oplysende, ofte fristende manuskriptsteder er forblevet i noterne, men et dusin gange er de fort op i texten, et par gange fordi denne beror på den første sætters lesefejl, s. 60 ved at udskyde et ord i A, oftest dog ved at indsætte ord, som udg. må opfatte

Forbemærkning til bind II

9

som glemt i første tryk. Stederne er: 51, 60, 74, 108, 130, 131_{II}, 137_{as}, 148, 240, 256, 282_{as}, 282_{as}, 318.

Rene konjekturer beleb sig i bd. I til een, mod hvis berettigelse der endda siden er rejst kompetent tvivl. I dette bind findes to: s. 64, hvortil en kurios note, og 126, som allerede er rettet i SS 2.

To samiere har bevist den private bibliofils værdi for forskningen: Jeg takker fru Rigmor Høeg, der har givet mig adgang til den spændende koncept til *Klokken*, og landstetssagfører Mogens Müllertz, der har sendt oplysninger om enkelthæfterne af EP-50 (se s. 170). Desuden takker jeg overarkivar dr. Erik Kroman, der bragte mig fotokopier af manuskriptene til *Stoppenzalen*, *Klokken* og *Den onde Fyrste* i Hamburgs stadsarkiv, hvor han har opdaget dem i forbindelse med de Zeise-papirer, der fremlægges i Ander-
seniana 1984.

København i februar 1964.

Erik Dal.